

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я
НАЦІОНАЛЬНА МЕДИЧНА АКАДЕМІЯ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
ІМЕНІ П. Л. ШУПИКА

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради

Протокол 01-08.10.2020 № 8

Голова вченої ради

академік НАМН України

професор

 Ю. В. Вороненко

РОБОЧА ПРОГРАМА ТА ПЛАН
нормативної навчальної дисципліни «Судова медицина» підготовки
здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії

Галузь знань: 22 Охорона здоров'я

Спеціальність: 222 Медицина

Спеціалізація: 14.01.25 Судова медицина

Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)

Форма навчання: очна (денна, вечірня), заочна

Тривалість навчання: 12 кредитів (360 год)

Кафедра судової медицини

Київ – 2020

ПОГОДЖЕНО

Рішення вченої ради факультету
підвищення кваліфікації викладачів
Протокол 64/02.09.20 № 8

Голова вченої ради факультету
підвищення кваліфікації
викладачів НМАПО імені
П.Л. Шупика
д.біол.н. доцент

Л. Ю. Бабінцева

ПОГОДЖЕНО

Рішення постійно діючої комісії вченої
ради НМАПО імені П.Л. Шупика з
наукової роботи та інноваційної
діяльності
Протокол 64/02.10.20 № 7

Голова постійно діючої комісії вченої
ради НМАПО імені П.Л. Шупика з
наукової роботи та інноваційної
діяльності
професор

Н. О. Савичук

Робоча програма та план нормативної навчальної дисципліни підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 222 Медицина напрям спеціалізації "Судова медицина" розроблено на підставі освітньо-наукових програм за третім освітньо-науковим рівнем, а також на підставі положень Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову та науково-технічну діяльність», нормативно-правових актів МОЗ України та МОН України, Статуту Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика, затвердженого наказом МОЗ України від 14.08.2015 р. №509, Положення про організацію освітнього процесу в НМАПО імені П. Л. Шупика, затвердженого вченою радою НМАПО імені П. Л. Шупика (протокол № 2 від 18.02.2015 року), дводенного навчального модуля «Особливості виявлення, фіксації, оцінки і значення тілесних ушкоджень, як об'єктивних ознак катувань або неналежного поводження» та інших нормативних актів науково-педагогічними працівниками кафедри судової медицини НМАПО імені П. Л. Шупика (завідувач кафедри доктор медичних наук, професор В. Д. Мішалов); обговорені та схвалені на засіданні кафедри судової медицини НМАПО імені П. Л. Шупика (протокол № 8 від «1» вересня 2020 р.); погоджені на засіданні вченої ради факультету підвищення кваліфікації викладачів НМАПО імені П. Л. Шупика (протокол № 7 від «02» вересня 2020 р.).

РЕЦЕНЗЕНТИ:

1. **Козань Н.М.** - доктор медичних наук, доцент, завідувач кафедри судової медицини та медичного правознавства Івано-Франківського національного медичного університету

2. **Юрченко В.Т.** – виконуючий обов'язки начальника Київського міського клінічного бюро судово-медичної експертизи

Робоча програма та план схвалені постійно діючою комісією вченої ради НМАПО імені П.Л. Шупика з наукової роботи та інноваційної діяльності «02» жовтня 2020 р. протокол №7.

СКЛАД РОБОЧОЇ ГРУПИ

по розробці робочої програми та плану нормативної навчальної дисципліни підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 222 Медицина напрям спеціалізації "Судова медицина"

№	ПІБ	вчене звання	наук. ступінь	посада
Голова робочої групи				
	Мішалов В. Д.	професор	доктор медичних наук	завідувач кафедри
Члени робочої групи				
1	Хохолева Т. В.	доцент	кандидат медичних наук	доцент
2	Гуріна О. О.	доцент	кандидат медичних наук	доцент
3	Петрошак О. Ю.	доцент	кандидат медичних наук	доцент

ЗМІСТ

Пояснювальна записка

- очна денна – аудиторна робота – 320 год.
самостійна – 40 год.
- очна вечірня - аудиторна робота – 240 год.
самостійна – 120 год.
- заочна - аудиторна робота – 120 год.
самостійна – 240 год.

- Місце дисципліни в структурі освітньо-наукової програми здобувача вищої освіти ступеня доктора філософії на третьому освітньо-науковому рівні

- Мета засвоєння дисципліни

Навчальний план дисципліни (окремо на кожний вид навчання)

Навчальна програма дисципліни

Навчально-методичне забезпечення самостійної роботи

(Форми та види організації самостійної роботи)

Контроль знань з дисципліни

- Характеристика оціночних ресурсів для поточного та проміжного контролю компетентностей
- Технологія проведення заліку
- Оціночні ресурси для поточного та підсумкового контролю засвоєння знань
- Оціночні ресурси для проміжної атестації за підсумками засвоєння дисципліни (в 12 бальної системи)

Планові результати навчання з дисципліни

- Перелік компетентностей здобувача вищої освіти ступеня доктора філософії (перелік знань, умінь, навичок)
- Планові результати навчання з дисципліни, співвіднесені з компетентностями

Перелік літератури, в тому числі

- Обов'язкова література
- Нормативні документи
- Рекомендована література
- Інші рекомендовані джерела

Ресурси самонавчання

Електронні ресурси

- Предметно – тематичні каталоги

Тематичний план дисципліни

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Розподіл навчального часу за формами навчання:

Очна денна	– аудиторна робота – 320 год. самостійна – 40 год.
очна вечірня	- аудиторна робота – 240 год. самостійна – 120 год.
заочна	- аудиторна робота – 120 год. самостійна – 240 год.

Місце дисципліни в структурі освітньо-наукової програми здобувача вищої освіти доктора філософії на третьому освітньо-науковому рівні. Навчальний план та програма підготовки аспірантів з нормативної навчальної дисципліни «Судова медицина» є нормативним документом, в якому визначено зміст навчання та встановлено вимоги щодо обсягу та рівня професійних компетентностей особи, яка є здобувачем освітньо-наукового ступеня доктора філософії у галузі охорони здоров'я.

Мета: вивчення нормативної навчальної дисципліни «Судова медицина» для здобувачів освітньо-наукового ступеня доктора філософії у галузі охорони здоров'я зі спеціальності «Медицина» проводиться з метою формування науково-педагогічних кадрів з урахуванням вимог освітньо-кваліфікаційних характеристик лікаря спеціаліста зі спеціальності «Судова медицина».

Вказана мета є складовою формування у аспірантів – здатності розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної медичної діяльності, а саме – судової медицини, проводити оригінальне наукове дослідження та здійснювати дослідницько-інноваційну діяльність в галузі охорони здоров'я з актуальних питань судової медицини на основі глибокого переосмислення наявних та створення нових цілісних теоретичних або практичних знань та/або професійної практики. Окрім цього - набуття аспірантами *загальних* (здатність до ефективного спілкування с жертвами катувань або неналежного поводження; здатність до ефективної взаємодії як з представниками медичного персоналу, так і з працівниками пенітенціарної служби і правоохоронцями; здатність до визначення об'єктивних ознак катувань або неналежного поводження на основі набутих знань, умінь та досвіду у необхідних ситуаціях; здатність до оцінювання і інтерпретації доказів катування чи неналежного поводження, визначати причинно-наслідковий зв'язок ушкоджень з катуванням; володіти сучасними комп'ютерними та інтегральними засобами отримання і передачі інформації; здатність до творчого мислення, критичного оцінювання власних можливостей, правову компетентність, відповідальність за виконання поставлених завдань) та *спеціальних* (набути знань про основні положення міжнародних і національних правових стандартів щодо катувань та неналежного поводження, їх ефективного розслідування і документування; набути знань про види насильницьких дій шляхом нанесення побоїв, заподіяння мордувань і катувань та їх систематизацію; набути знань про особливості тілесних

ушкоджень та навичок їх виявлення і документальної фіксації як проявів катувань і мордувань у форматі «Стамбульського протоколу»; набути знань про роль та особливості медичної документації для проведення експертизи й отримання обґрунтованого висновку стосовно ушкоджень, які можуть свідчити про катування чи неналежне поводження; набути навичок документальної фіксації тілесних ушкоджень як проявів катувань і мордувань у форматі «Стамбульського протоколу»; набути навичок складання експертного висновку як складової частини судово-медичного «Висновку експерта» стосовно катувань або неналежного поводження) компетентностей.

Зміст навчальної програми при підготовці в аспірантурі охоплює весь обсяг теоретичних знань, умінь і практичних навичок, необхідних лікарю-спеціалісту судово-медичному експерту для виконання оригінального наукового дослідження, отримання нових фактів та їх впровадження у судову медицину. Програма побудована за системою блоків. Для полегшення орієнтації у програмі та впорядкування інформації, що міститься в ній, відповідні складові елементи (курси і розділи) заковані.

Навчальний план циклу визначає тривалість навчання, розподіл годин, відведених на вивчення розділів навчальної програми з урахуванням дводенного навчального модуля «Особливості виявлення, фіксації, оцінки і значення тілесних ушкоджень, як об'єктивних ознак катувань або неналежного поводження».

Для виконання даної програми навчальним планом передбачено традиційні види занять: лекції, практичні заняття, семінари, самостійна робота. Теоретична підготовка передбачає не тільки відвідування лекцій та практичних і семінарських занять, а і самостійну роботу із застосуванням сучасних інформаційних і комунікаційних засобів з рекомендованою літературою та іншими матеріалами, зокрема – окремими міжнародно-правовими стандартами, положеннями чинного законодавства України та іншими сучасними джерелами у сфері судово-медичної наукової діяльності, а також організація, забезпечення та здійснення усних та письмових презентацій (тез і публікацій) власних наукових досліджень з актуальних питань судової медицини та реєстрацією прав інтелектуальної власності. Навчальний план та програма підготовки аспірантів з нормативної навчальної дисципліни «Судова медицина» розрахована на 12 кредитів (360 год.), що включають освітню, наукову та практичну складові, охоплюючи увесь необхідний обсяг професійних компетенцій, що мають бути сформовані у аспірантів за результатами вивчення даної навчальної дисципліни. Дводенний навчальний модуль «Особливості виявлення, фіксації, оцінки і значення тілесних ушкоджень, як об'єктивних ознак катувань або неналежного поводження» складається з 16 навчальних годин (0,5 кредиту), які розподілені на 2 навчальних дні: 8 годин лекцій, 4 години практичних занять та 4 години семінарських занять.

Під час розробки навчального плану та програми підготовки аспірантів з нормативної навчальної дисципліни «Судова медицина» враховано актуальні

завдання з підвищення загальної якості освітнього процесу у системі післядипломної медичної освіти, зокрема:

- розширення можливостей доступу аспірантів до якісної фахової освіти;
- врахування в процесі навчання індивідуальних потреб та можливостей аспірантів;
- опанування аспірантами навичок самостійної роботи;
- підвищення ефективності підготовки завдяки застосуванню сучасних інформаційних і комунікаційних засобів.

Навчальний план та програма навчальної дисципліни «Судова медицина» доповнені переліком компетентностей, якими мають оволодіти аспіранти за результатами вивчення даної навчальної дисципліни, списком рекомендованих нормативно-правових та інших джерел.

Для виявлення рівня компетентностей аспірантів, після кожного розділу програми проводиться проміжний контроль знань за рахунок годин, передбачених на семінарських заняттях.

Для контролю самостійної роботи аспірантів та з урахуванням вимог щодо наукової складової підготовки здобувачів освітньо-наукового ступеня доктора філософії навчальною програмою і планом передбачається виконання аспірантами самостійних проектів (рефератів, оглядів джерел, мультимедійних та інших презентацій тощо) з подальшим контролем їх виконання. Для визначення рівня засвоєння програми циклу передбачено підсумковий залік (2 години).

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

нормативної навчальної дисципліни «Судова медицина» підготовки докторів філософії (PhD) в аспірантурі (очна денна форма навчання) за спеціальністю 222 Медицина.

Тривалість: 12 кредитів (360 год.)

Мета навчання: формування нових та поглиблення існуючих у здобувачів освітньо-наукового ступеня доктора філософії у галузі охорони здоров'я за спеціальністю 222 Медицина загальногуманітарних, медико-організаційних, медико-правових компетенцій у тому числі про особливості тілесних ушкоджень та навичок їх виявлення і документальної фіксації як проявів катувань і мордувань у форматі «Стамбульського протоколу» щодо усних та письмових презентації результатів наукових досліджень українською мовою та реєстрації прав інтелектуальної власності як складова формування інтегральної компетенції – здатності розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної медичної діяльності, проводити оригінальне наукове дослідження та здійснювати дослідницько-інноваційну діяльність в галузі охорони здоров'я на основі глибокого переосмислення наявних та створення нових цілісних теоретичних або практичних знань та/або професійної практики.

Контингент слухачів: Особи, які навчаються в аспірантурі з очної денної форми навчання.

Назва розділу (очна денна)/ Код розділу	Кількість кредитів	Загальний обсяг	Кількість годин				Самостій на робота
			аудиторних				
			Всього	Лекції	Семінари	Практичні	
Актуальні питання судової медицини	12	360	320	20	120	180	40
	1,2	36	32	2	12	18	4
01. Встановлення травмуючого предмету за ушкодженнями тіла й одягу. Встановлення механізму виникнення ушкоджень тіла й одягу Особливості ушкоджень внаслідок дії еластичних снарядів до засобів ударно- травматичної дії («нелетальна зброя»), дії електричного струму та електрошокових пристроїв, високої чи низької температури.	1,2	36	32	2	12	18	4
02. Основні положення міжнародних і національних правових стандартів щодо катувань та неналежного поводження, їх ефективного розслідування і документування. Основні види насильницьких дій шляхом нанесення побоїв, заподіяння мордувань і катувань. Встановлення зажиттєвості та давності утворення тілесних ушкоджень та їх віддалені наслідки (інвалідність, недієз- датність) у т.ч. внаслідок катувань та неналежного поводження	1,2	36	32	2	12	18	4
03. Розроблення питань судово- медичної танатології. Визначення давності настання смерті	1,2	36	32	2	12	18	4
04. Обґрунтування причин насильницької та ненасильницької смерті	1,2	36	32	2	12	18	4
05. Встановлення ознак зажиттєвої дії факторів довкілля на організм людини	1,2	36	32	2	12	18	4
06. Розроблення та вдосконалення лабораторних методів дослідження речових доказів	1,2	36	32	2	12	18	4

07. Ідентифікація особи за кістками скелета	1,2	36	32	2	12	18	4
08. Обґрунтування критеріїв, які використовуються при експертизі живих осіб. Володіння основними медичними (судово-медичними) методи виявлення тілесних ушкоджень та їх документальної фіксації як проявів катувань і мордувань у форматі «Стамбульського протоколу»	1,2	36	32	2	12	18	4
09. Розроблення судово-медичних експертних питань, пов'язаних із правовою відповідальністю лікарів у зв'язку з їх професійною діяльністю в сучасних умовах. Оволодіння основними документами з біоетики, медичної етики, кодекси медичної етики, основні види медичної документації, як предмету експертизи, нормативно-правову базу та порядок проведення медичного обстеження осіб - жертв катувань та неналежного поведіння.	1,2	36	32	2	12	18	4
Разом	12	360	320	20	120	180	40

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

нормативної навчальної дисципліни «Судова медицина» підготовки докторів філософії (PhD) в аспірантурі (очна вечірня форма навчання) за спеціальністю 222 Медицина.

Тривалість: 12 кредитів (360 год.)

Мета навчання: формування нових та поглиблення існуючих у здобувачів освітньо-наукового ступеня доктора філософії у галузі охорони здоров'я за спеціальністю 222 Медицина загальногуманітарних, медико-організаційних, медико-правових компетенцій у тому числі про особливості тілесних ушкоджень та навичок їх виявлення і документальної фіксації як проявів катувань і мордувань у форматі «Стамбульського протоколу» щодо усних та письмових презентації результатів наукових досліджень українською мовою та реєстрації прав інтелектуальної власності як складова формування інтегральної компетенції – здатності розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної медичної діяльності, проводити оригінальне наукове дослідження та здійснювати дослідницько-інноваційну діяльність в галузі охорони здоров'я на основі глибокого переосмислення наявних та створення нових цілісних теоретичних або практичних знань та/або професійної практики.

Контингент слухачів: Особи, які навчаються в аспірантурі з очної денної форми навчання.

Код розділу	Назва розділу (очна вечірня)	Кількість кредитів	Загальний обсяг	Кількість годин				Самостійна робота
				аудиторних				
				Всього	Лекції	Семинари	Практичні	
	Актуальні питання судової медицини	12	360	240	20	102	118	120
01.	Встановлення травмуючого предмету за ушкодженнями тіла й одягу. Особливості ушкоджень внаслідок дії еластичних снарядів до засобів ударно-травматичної дії («нелетальна зброя»), дії електричного струму та електрошокових пристроїв, високої чи низької температури.	1,2	36	26	2	12	12	12
02.	Встановлення механізму виникнення ушкоджень тіла й одягу	1,2	36	26	2	12	12	12
03.	Основні положення міжнародних і національних правових стандартів щодо катувань та неналежного поводження, їх ефективного розслідування і документування. Основні види насильницьких дій шляхом нанесення побоїв, заподіяння мордувань і катувань. Встановлення зажиттевості та давності утворення тілесних ушкоджень та їх віддалені наслідки (інвалідність, недієздатність) у т.ч. внаслідок катувань та неналежного поводження	1,2	36	20	2	6	12	12
04.	Розроблення питань судово-медичної танатології. Визначення давності настання смерті	1,2	36	26	2	12	12	12
05.	Обґрунтування причин насильницької та ненасильницької смерті	1,2	36	26	2	12	12	12
06.	Встановлення ознак зажиттевої дії факторів довкілля на організм людини	1,2	36	20	2	6	12	12
07.	Розроблення та вдосконалення лабораторних методів дослідження речових доказів	1,2	36	26	2	12	12	12
08.	Ідентифікація особи за кістками скелета	1,2	36	26	2	12	12	12

09.	Обґрунтування критеріїв, які використовуються при експертизі живих осіб. Володіння основними медичними (судово-медичними) методи виявлення тілесних ушкоджень та їх документальної фіксації як проявів катувань і мордувань у форматі «Стамбульського протоколу»	1,2	36	26	2	12	12	12
10.	Розроблення судово-медичних експертних питань, пов'язаних із правовою відповідальністю лікарів у зв'язку з їх професійною діяльністю в сучасних умовах. Оволодіння основними документами з біоетики, медичної етики, кодекси медичної етики, основні види медичної документації, як предмету експертизи, нормативно-правову базу та порядок проведення медичного обстеження осіб - жертв катувань та неналежного поводження	1,2	36	18	2	6	10	12
Разом		12	360	240	20	102	118	120

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

нормативної навчальної дисципліни «Судова медицина» підготовки докторів філософії (PhD) в аспірантурі (заочна форма навчання) за спеціальністю 222 Медицина.

Тривалість: 12 кредитів (360 год.)

Мета навчання: формування нових та поглиблення існуючих у здобувачів освітньо-наукового ступеня доктора філософії у галузі охорони здоров'я загальногуманітарних, медико-організаційних, медико-правових компетенцій щодо усних та письмових презентації результатів наукових досліджень українською мовою та реєстрації прав інтелектуальної власності як складова формування інтегральної компетенції – здатності розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної медичної діяльності, проводити оригінальне наукове дослідження та здійснювати дослідницько-інноваційну діяльність в галузі охорони здоров'я на основі глибокого переосмислення наявних та створення нових цілісних теоретичних або практичних знань та/або професійної практики.

Контингент слухачів: Особи, які навчаються в аспірантурі за заочною формою навчання.

Код розділу	Назва розділу (заочна)	Кількість кредитів	Загальний обсяг	Кількість годин				Самостійна робота
				аудиторних				
				Всього	Лекції	Семінари	Практичні	
	Актуальні питання судової медицини	12	360	120	20	60	40	240
01.	Встановлення травмуючого предмету за ушкодженнями тіла й одягу. Особливості ушкоджень внаслідок дії еластичних снарядів до засобів ударно-травматичної дії («нелетальна зброя»), дії електричного струму та електрошокових пристроїв, високої чи низької температури.	1,2	36	12	2	6	4	24
02.	Встановлення механізму виникнення ушкоджень тіла й одягу	1,2	36	12	2	6	4	24
03.	Основні положення міжнародних і національних правових стандартів щодо катувань та неналежного поводження, їх ефективного розслідування і документування. Основні види насильницьких дій шляхом нанесення побоїв, заподіяння мордувань і катувань. Встановлення зажиттевості та давності утворення тілесних ушкоджень та їх віддалені наслідки (інвалідність, недієздатність) у т.ч. внаслідок катувань та неналежного поводження	1,2	36	12	2	6	4	24
04.	Розроблення питань судово-медичної танатології. Визначення давності настання смерті	1,2	36	12	2	6	4	24
05.	Обґрунтування причин насильницької та ненасильницької смерті	1,2	36	12	2	6	4	24
06.	Встановлення ознак зажиттевої дії факторів довкілля на організм людини	1,2	36	12	2	6	4	24
07.	Розроблення та вдосконалення лабораторних методів дослідження речових доказів	1,2	36	12	2	6	4	24
08.	Ідентифікація особи за кістками скелета	1,2	36	12	2	6	4	24
09.	Обґрунтування критеріїв, які використовуються при експертизі живих осіб. Володіння основними медичними (судово-медичними) методами виявлення тілесних ушкоджень та їх документальної фіксації як проявів катувань і мордувань	1,2	36	12	2	6	4	24

	у форматі «Стамбульського протоколу»							
10.	Розроблення судово-медичних експертних питань, пов'язаних із правовою відповідальністю лікарів у зв'язку з їх професійною діяльністю в сучасних умовах. Оволодіння основними документами з біоетики, медичної етики, кодекси медичної етики, основні види медичної документації, як предмету експертизи, нормативно-правову базу та порядок проведення медичного обстеження осіб - жертв катувань та неналежного поводження	1,2	36	12	2	6	4	24
Разом		12	360	120	20	60	40	240

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни «Судова медицина» підготовки докторів філософії (PhD) в аспірантурі (очна денна, очна вечірня та заочна форма навчання) за спеціальністю «Судова медицина»

№№ з/п	Розділ	Професійні компетенції
1.	Встановлення травмуючого предмету за ушкодженнями тіла й одягу. Особливості ушкоджень внаслідок дії еластичних снарядів до засобів ударно-травматичної дії («нелетальна зброя»), дії електричного струму та електрошокових пристроїв, високої чи низької температури.	Знати: зміст розділу, теоретичні, методичні, процесуальні аспекти проведення судово-медичних експертиз при встановленні характеру ушкоджень та ідентифікації знаряддя травми за їх морфологічними ознаками та
1.01	Ушкодження, що виникають від дії тупих предметів.	основні документи з біоетики, медичної етики, кодекси медичної етики, основні положення
1.02	Ушкодження, що виникають від дії гострих предметів-ріжучих, колючих, колючо-ріжучих, рубаючих, колючо-рубаючих, пиляних.	«Стамбульського протоколу», основні види медичної документації, як
1.03	Вогнепальні ушкодження, що виникають при пострілах з нарізної гладкоствольної вогнепальної зброї, новітніх видів та атипової вогнепальної зброї	предмету експертизи, нормативно-правову базу та порядок проведення медичного обстеження осіб -
1.04	Вибухова травма	жертв катувань та неналежного поведіння;
1.05	Транспортна травма (автомобільна, мотоциклетна, велосипедна, рейкова, авіаційна та водного транспорту)	особливості ушкоджень внаслідок дії еластичних снарядів до засобів ударно-
1.06	Принципи ідентифікації загальних та індивідуальних ознак травмуючих предметів за характером та морфологічними особливостями ушкоджень	травматичної дії («нелетальна зброя»), дії електричного струму та електрошокових пристроїв, високої чи низької температури.
1.07	Ототожнення травмуючого предмету за характером ушкоджень м'яких тканин та кісток скелету	Вміти: - застосовувати отримані теоретичні знання в практичній та педагогічній діяльності;
1.08	Ототожнення травмуючого предмету	- застосовувати науково

1.09	Ототожнення травмуючого предмету за характером ушкоджень внутрішніх органів	обґрунтовані методи (методики) у тому числі комп'ютерні технології при вирішенні практичних та наукових завдань володіти: - систематизацією отриманої інформації - логічними формами при обґрунтуванні наукових досліджень та підсумків проведених експертиз - засобами сучасних інформаційних технологій при узагальненні отриманих результатів - навичками самостійної науково-педагогічної діяльності при викладанні актуальних питань даного розділу
1.10	Ототожнення травмуючого предмету за характером пошкоджень одягу та знаряддя травми	
2.	Встановлення механізму виникнення ушкоджень тіла й одягу	Знати: зміст розділу, теоретичні, методичні, процесуальні аспекти проведення судово-медичних експертиз при встановленні характеру ушкоджень та ідентифікації знаряддя травми за їх морфологічними ознаками
2.1	Дослідження характеру ушкоджень, біомеханізмів їх утворення, вдосконалення існуючих та розробка чи використання нових методів дослідження, об'єктивізація критеріїв судово-медичної оцінки	вміти: - застосовувати отримані теоретичні знання в практичній та педагогічній діяльності; - застосувати науково обґрунтовані методи (методики) у тому числі комп'ютерні технології при вирішенні практичних та наукових завдань володіти: - систематизацією отриманої інформації
2.2	Біомеханічні аспекти судово-медичної експертизи при ушкодженнях м'яких тканин, внутрішніх органів та переломів кісток скелету.	

		<p>- логічними формами при обґрунтуванні підсумків проведених експертиз та наукових досліджень</p> <p>- засобами сучасних інформаційних технологій при узагальненні отриманих результатів</p> <p>- навичками самостійної науково-педагогічної діяльності при викладанні актуальних питань даного розділу</p>
3.	<p>Основні положення міжнародних і національних правових стандартів щодо катувань та неналежного поводження, їх ефективного розслідування і документування. Основні види насильницьких дій шляхом нанесення побоїв, заподіяння мордувань і катувань. Встановлення зажиттевості та давності утворення тілесних ушкоджень та їх віддалені наслідки (інвалідність, недієздатність) у т.ч. внаслідок катувань та неналежного поводження</p>	<p>Знати:</p> <p>зміст розділу, теоретичні, методичні, процесуальні аспекти проведення судово-медичних експертиз при встановленні характеру ушкоджень та ідентифікації знаряддя травми за їх морфологічними ознаками; основні положення міжнародних і національних правових стандартів щодо катувань та неналежного поводження, їх ефективного розслідування і документування;</p>
3.1	<p>Експертні критерії встановлення зажиттевості та давності ушкоджень. Встановлення зажиттевості та давності утворення тілесних ушкоджень та їх віддалені наслідки (інвалідність, недієздатність) у т.ч. внаслідок катувань та неналежного поводження</p>	<p>основні документи з біоетики, медичної етики, кодекси медичної етики, основні види медичної документації, як предмету експертизи, нормативно-правову базу та порядок проведення медичного обстеження осіб - жертв катувань та неналежного поводження;</p>
3.2	<p>Принципи диференційної діагностики ушкоджень тканин</p>	<p>види, морфологічні ознаки, давність утворення тілесних ушкоджень та їх віддалені наслідки (інвалідність,</p>

		<p>недієздатність) внаслідок катувань та неналежного поводження; основні види насильницьких дій шляхом нанесення побоїв, заподіяння мордувань і катувань .</p> <p style="text-align: center;">вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - застосовувати отримані теоретичні знання в практичній та педагогічній діяльності; - застосовувати науково обгрунтовані методи (методики) у тому числі комп'ютерні технології при вирішенні практичних та наукових завдань; - виявляти прояви тілесних ушкоджень як ознак катувань або неналежного поводження, давати оцінку їх речовим доказам; - вірно визначати різні види та методи катувань, їх фізичні прояви. <p style="text-align: center;">володіти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - систематизацією отриманої інформації - логічними формами при обгрунтування підсумків проведених експертиз та наукових досліджень - засобами сучасних інформаційних технологій при узагальненні отриманих результатів - навичками самостійної науково-педагогічної діяльності при викладанні актуальних питань даного розділу
--	--	---

4.	Розроблення питань судово-медичної танатології. Визначення давності настання смерті	Знати: зміст розділу, теоретичні, методичні, процесуальні аспекти проведення судово-медичних експертиз при встановленні характеру ушкоджень та ідентифікації знаряддя травми за їх морфологічними ознаками
4.1	Основні завдання судово-медичного експерта при огляді трупа, послідовність огляду	
4.2	Медичні та юридичні аспекти констатації смерті людини	
4.3	Експертні критерії встановлення давності настання смерті. Патоморфологічні зміни в тканинах і органах при термінальних станах, протягом різних етапів постмортального періоду	вміти: - застосовувати отримані теоретичні знання в практичній та педагогічній діяльності; - застосувати науково обгрунтовані методи (методики) у тому числі комп'ютерні технології при вирішенні практичних та наукових завдань володіти: - систематизацією отриманої інформації - логічними формами при обгрунтуванні підсумків проведених експертиз та наукових досліджень - засобами сучасних інформаційних технологій при узагальненні отриманих результатів - навичками самостійної науково-педагогічної діяльності при викладанні актуальних питань даного розділу
5.	Обгрунтування причин насильницької та ненасильницької смерті	Знати: зміст розділу, теоретичні, методичні, процесуальні аспекти проведення судово-медичних експертиз при встановленні характеру ушкоджень та ідентифікації знаряддя травми за їх
5.1	Травматична хвороба	
5.2	Причини смерті при ушкодженнях. Встановлення причинно-наслідкових зв'язків між ушкодженням та несприятливим наслідком.	

5.3	Ненасильницька смерть :фізіологічна та внаслідок гострих і хронічних форм соматичної патології	<p>морфологічними ознаками</p> <p>вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - застосовувати отримані теоретичні знання в практичній та педагогічній діяльності; - застосувати науково обгрунтовані методи (методики) у тому числі комп'ютерні технології при вирішенні практичних та наукових завдань <p>володіти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - систематизацією отриманої інформації - логічними формами при обгрунтуванні підсумків проведених експертиз та наукових досліджень - засобами сучасних інформаційних технологій при узагальненні отриманих результатів - навичками самостійної науково-педагогічної діяльності при викладанні актуальних питань даного розділу
5.4	Об'єктивізація танатогенезу при різних видах насильницької та ненасильницької смерті	
5.5	Патоморфологічні мікроскопічні зміни при різних видах насильницької смерті та при підозрі на неї	
6.	Встановлення ознак життєвої дії факторів довкілля на організм людини	
6.1	Вивчення танатогенезу асфіктичних та постасфіктичних станів у випадках: странгуляційної, обтураційної, компресійної асфіксії, характер морфологічних змін при гіпоксичних станах	
6.2	Механізм смерті та морфологічні зміни органів і тканин при ураженнях технічною та атмосферною електрикою;	<p>Знати:</p> <p>зміст розділу, теоретичні , методичні, процесуальні аспекти проведення судово-медичних експертиз при встановленні характеру ушкоджень та ідентифікації знаряддя травми за їх морфологічними ознаками</p> <p>вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - застосовувати отримані теоретичні знання в практичній та педагогічній діяльності; - застосувати науково обгрунтовані методи
6.3	Механізм смерті та морфологічні зміни органів і тканин при ураженнях іонізуючим випроміненням	

6.4	Механізм смерті та морфологічні зміни органів і тканин при змінах атмосферного тиску	(методики) у тому числі комп'ютерні технології при вирішенні практичних та наукових завдань
6.5	Механізм смерті та морфологічні зміни органів і тканин при термічній травмі	володіти: - систематизацією отриманої інформації
6.6	Механізм смерті та морфологічні зміни органів і тканин при гострих отруєннях та хронічних екзогенних інтоксикаціях, у т.ч.- наркотичних;	- логічними формами при обґрунтуванні підсумків проведених експертиз та наукових досліджень
6.7	Об'єктивізація критеріїв оцінки ступеня тяжкості тілесних ушкоджень при дії факторів довкілля на організм людини	- засобами сучасних інформаційних технологій при узагальненні отриманих результатів - навичками самостійної науково-педагогічної діяльності при викладанні актуальних питань даного розділу
7.	Розроблення та вдосконалення лабораторних методів дослідження речових доказів	Знати: зміст розділу, теоретичні, методичні, процесуальні
7.1	Мікроскопічні та інструментальні методи дослідження об'єктів судово-медичної експертизи	аспекти проведення судово-медичних експертиз при встановленні характеру ушкоджень та ідентифікації знаряддя травми за їх морфологічними ознаками
7.2	Медико-криміналістичні методи досліджень об'єктів судово-медичної експертизи	
7.3	Судово-медична експертиза крові, виділень, тканин та органів	вміти: - застосовувати отримані теоретичні знання в практичній та педагогічній діяльності; - застосувати науково обґрунтовані методи (методики) у тому числі комп'ютерні технології при вирішенні практичних та наукових завдань володіти: - систематизацією отриманої інформації - логічними формами при

		<p>обґрунтуванні підсумків проведених експертиз та наукових досліджень</p> <ul style="list-style-type: none"> - засобами сучасних інформаційних технологій при узагальненні отриманих результатів - навичками самостійної науково-педагогічної діяльності при викладанні актуальних питань даного розділу
8.	Ідентифікація особи за кістками скелету	<p>Знати:</p> <p>зміст розділу, теоретичні, методичні, процесуальні аспекти проведення судово-медичних експертиз при встановленні характеру ушкоджень та ідентифікації знаряддя травми за їх морфологічними ознаками</p>
8.1	Основні положення щодо дослідження об'єктів судово-медичної експертизи з метою їх ідентифікації	
8.2.	Судово-медична ідентифікація особи за кістками скелету (у тому числі зубо-щелепового апарату)	
8.3	Принципи встановлення належності окремих частин тіла та їх фрагментів конкретним особам, у т.ч.- при проведенні експертиз зруйнованих та розчленованих трупів;	<p>Вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - застосовувати отримані теоретичні знання в практичній та педагогічній діяльності;
8.4	Принципи ідентифікації невпізнаних трупів та трупів невідомих осіб за кістками скелету у випадках масової загибелі людей	<ul style="list-style-type: none"> - застосувати науково обґрунтовані методи (методики) у тому числі комп'ютерні технології при вирішенні практичних та наукових завдань <p>володіти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - систематизацією отриманої інформації - логічними формами при обґрунтуванні підсумків проведених експертиз та наукових досліджень - засобами сучасних інформаційних технологій при узагальненні отриманих результатів - навичками самостійної

		науково-педагогічної діяльності при викладанні актуальних питань даного розділу
9.	Обґрунтування критеріїв, які використовуються при експертизі живих осіб. Володіння основними медичними (судово-медичними) методи виявлення тілесних ушкоджень та їх документальної фіксації як проявів катувань і мордувань у форматі «Стамбульського протоколу»	Знати: зміст розділу, теоретичні, методичні, процесуальні аспекти проведення судово-медичних експертиз при встановленні характеру ушкоджень та ідентифікації знаряддя травми за їх морфологічними та клінічними ознаками
9.1	Характеристика тілесних ушкоджень, принципи встановлення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень	вміти: - застосовувати отримані теоретичні знання в практичній та педагогічній діяльності;
9.2.	Правила судово-медичного встановлення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень	- застосувати науково обґрунтовані методи (методики) у тому числі комп'ютерні технології при вирішенні практичних та наукових завдань;
9.3.	Об'єктивізація критеріїв оцінки ступеня тяжкості тілесних ушкоджень при травмах у віковому аспекті	- вірно оформляти опис ушкоджень, як проявів катувань чи неналежного поводження, з використанням різних схем і анатомічних рисунків для документації у відповідності до Стамбульського протоколу;
9.4	Принципи проведення судово-медичної експертизи з приводу визначення статевих станів та у випадках статевих злочинів	- користуватись медичними і судово-медичними методами обстеження осіб з ушкодженнями як проявів катувань або неналежного поводження;
9.5	Принципи проведення судово-медичної експертизи з приводу встановлення ступеня втрати працездатності	- скласти обґрунтований висновок стосовно ушкоджень, як ознак катувань або неналежного
9.6	Особливості проведення судово-медичної експертизи віку та фізичного стану здоров'я	

		<p>поводження.</p> <p>володіти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - систематизацією отриманої інформації - логічними формами при обґрунтування підсумків проведених експертиз та наукових досліджень - засобами сучасних інформаційних технологій при узагальненні отриманих результатів - навичками самостійної науково-педагогічної діяльності при викладанні актуальних питань даного розділу; - здатністю аналізувати особливості, механізм і термін утворення травми як конкретні форми катувань та їх віддалені наслідки (інвалідність, недієздатність)
10.	<p>Розроблення судово-медичних експертних питань, пов'язаних із правовою відповідальністю лікарів у зв'язку з їх професійною діяльністю в сучасних умовах. Оволодіння основними документами з біоетики, медичної етики, кодекси медичної етики, основні види медичної документації, як предмету експертизи, нормативно-правову базу та порядок проведення медичного обстеження осіб - жертв катувань та неналежного поводження</p>	<p>Знати:</p> <p>зміст розділу, теоретичні, методичні, процесуальні аспекти проведення судово-медичних експертиз при встановленні характеру ушкоджень та ідентифікації знаряддя травми за їх морфологічними ознаками</p> <p>вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - застосовувати отримані теоретичні знання в практичній та педагогічній діяльності;
10.1	<p>Особливості проведення судово-медичної експертизи за матеріалами цивільних, кримінальних справ та кримінальних проваджень на етапах попереднього слідства та в судовому засіданні</p>	<ul style="list-style-type: none"> - застосувати науково обґрунтовані методи (методики) у тому числі комп'ютерні технології, в процесі вирішення практичних та наукових завдань

10.2	Характеристика та класифікація порушень медичними працівниками професійних обов'язків	<p style="text-align: center;">володіти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - систематизацією отриманої інформації
10.3	Організація та завдання судово-медичної експертизи у випадках притягнення медичних працівників до кримінальної відповідальності за професійні правопорушення	<ul style="list-style-type: none"> - логічними формами при обґрунтуванні підсумків проведених експертиз та наукових досліджень - засобами сучасних інформаційних технологій при узагальненні отриманих результатів - навичками самостійної науково-педагогічної діяльності при викладанні актуальних питань даного розділу; - формулювати експертний висновок стосовно катувань або неналежного поводження і надання його до суду; - аналізувати особливості, механізм і термін утворення травми як конкретні форми катувань та їх віддалені наслідки (інвалідність, недієздатність)

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Форми та види організації самостійної роботи

I. Для формування нових та поглиблення існуючих у здобувачів ступеня доктора філософії (PhD) судово-медичних компетентностей, чіткого уявлення про особливості виявлення, фіксації, оцінки і значення тілесних ушкоджень, як об'єктивних ознак катувань або неналежного поводження, а також отримання ними нових актуальних теоретичних знань, необхідних для професійної наукової діяльності аспірантів, створені методичні розробки лекцій, у тому числі й робоча програма навчального модулю «Особливості виявлення, фіксації, оцінки і значення тілесних ушкоджень, як об'єктивних ознак катувань або неналежного поводження».

II. Для формування нових та поглиблення існуючих у здобувачів наукового ступеня доктора філософії (PhD) компетентностей з судової медицини, чіткого уявлення про особливості виявлення, фіксації, оцінки і значення тілесних ушкоджень, як об'єктивних ознак катувань або неналежного поводження, а також вдосконалення практичних навичок і умінь, необхідних для професійної наукової діяльності аспірантів створені методичні розробки практичних і семінарських занять.

III. Позааудиторна самостійна робота - виконання аспірантами самостійних проектів (рефератів, оглядів літературних джерел, мультимедійних та інших презентацій тощо).

IV. Окреслена навчальним планом і робочою програмою підготовка до лекцій, семінарів, практичних робіт.

V. Дослідницька самостійна робота, яка орієнтована на проведення наукових досліджень (експериментування, теоретичні дослідження та ін.).

VI. Участь у роботі наукових конференцій, підготовка наукових тез, статей, доповідей.

КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ З ДИСЦИПЛІНИ

Для виявлення рівня компетентностей аспірантів, після кожного розділу програми проводиться проміжний контроль знань за рахунок годин, передбачених на семінарських заняттях.

Для контролю самостійної роботи аспірантів та з урахуванням вимог щодо наукової складової підготовки здобувачів освітньо-наукового ступеня доктора філософії навчальною програмою і планом передбачається виконання аспірантами самостійних проектів (рефератів, оглядів джерел, мультимедійних та інших презентацій тощо) з подальшим контролем їх виконання. Для визначення рівня засвоєння програми циклу передбачено підсумковий залік (2 години).

Перевірка теоретичних знань проводиться письмово та у вигляді співбесіди у відповідності до розробленої кафедрою програми шляхом надання відповідей на питання та вирішення ситуаційних завдань.

Обв'язковою складовою адаптивного контролю знань є обґрунтування створених підсумків (на основі матеріалів кримінальних проваджень по конкретних справах) та обговорення отриманих результатів сумісно з НПП. У разі виявлення істотних недоліків, акцентується увага на самостійній роботі слухачів з методичними матеріалами, рекомендованими літературними джерелами, інтернет-ресурсом. Окрім цього, рівень знань перевіряється шляхом комп'ютерного тестового контролю з відповідної теми, що дає можливість використати його і в якості самоконтролю.

Характеристика оціночних ресурсів для поточного та проміжного контролю компетентностей передбачає 4 рівні: низький, середній, достатній і високий.

Технологія проведення заліку включає в себе визначення рівня теоретичних знань шляхом співбесіди, ступінь оволодіння практичними навичками зі спеціальності «Судова медицина» та набуття універсальних навиків дослідника науковця.

Оціночні ресурси для поточного та підсумкового контролю засвоєння знань проводяться у формі усного, письмового та комп'ютерного контролю знань та під час виступів на семінарських, практичних заняттях і при виконанні самостійної роботи.

Оціночні ресурси для проміжної атестації за підсумками засвоєння дисципліни (в 12 бальній системі) передбачають вхідний, поточний і підсумковий контроль за спеціальністю «Судова медицина» (за 12-бальною системою).

ПЛАНОВІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ

Перелік компетентностей здобувача вищої освіти ступеня доктора філософії (перелік знань, умінь, навичок)

Випускник, що освоїв програму аспірантури за напрямком підготовки 14.01.25 «Судова медицина» повинен знати такі *професійні* компетенції:

- процесуальні основи призначення та проведення судово-медичної експертизи; структуру і організацію судової медицини в Україні;
- медичні та юридичні аспекти констатації смерті людини, встановлення її причини та зв'язку з подіями, які передували її настанню;

- порядок огляду трупа на місці його виявлення, його особливості залежно від категорії, роду та виду смерті;
- механо- та морфогенез ушкоджень і патологічних процесів – об'єктів судово-медичної експертизи;
- встановлення давності настання смерті і утворення ушкоджень, зажиттєвого або посмертного походження;
- основні методи дослідження об'єктів судово-медичної експертизи, їх діагностичні можливості;
- організаційно-методичні вимоги до проведення лабораторних досліджень (експертиз) та принципи інтерпретації отриманих результатів;
- порядок проведення та методики судово-медичної експертизи потерпілих, обвинувачених та інших осіб;
- особливості проведення судово-медичних експертиз у випадках встановлення правильності надання медичної допомоги;
- основи інформаційних і комунікаційних технологій відповідно до завдань судово-медичної експертної діяльності;
- основні положення міжнародних і національних право-вих стандартів щодо катувань та неналежного поводження, їх ефективного розслідування і документування;
- основні документи з біоетики, медичної етики, кодекси медичної етики, основні види медичної документації, як предмету експертизи, нормативно-правову базу та порядок проведення медичного обстеження осіб - жертв катувань та неналежного поводження;
- види, морфологічні ознаки, давність утворення тілесних ушкоджень та їх віддалені наслідки (інвалідність, недієздатність) внаслідок катувань та неналежного поводження;
- особливості ушкоджень внаслідок дії еластичних снарядів до засобів ударно-травматичної дії («нелетальна зброя»), дії електричного струму та електрошокових пристроїв, високої чи низької температури;
- основні види насильницьких дій шляхом нанесення побоїв, заподіяння мордувань і катувань ;
- основні медичні (судово-медичні) методи виявлення тілесних ушкоджень та їх документальної фіксації як проявів катувань і мордувань у форматі «Стамбульського протоколу»;

Повинен володіти такими загально-професійними компетенціями:

- методологією науково-дослідної діяльності зі спеціальності «Судова медицина», у тому числі з використанням новітніх інформаційно-комунікаційних технологій;
- здатністю до критичного аналізу і оцінки сучасних наукових досягнень, розробкою нових ідей при вирішенні дослідницьких та практичних завдань зі спеціальності;
- проектуванням та здійсненням комплексного наукового дослідження на підставі наукового світогляду;

- застосуванням сучасних технологій наукової комунікації, як на державній, так і на іноземній мові;
- здатністю до вдосконалення існуючих і розробкою нових методів досліджень та їх впровадження в практичну діяльність на підставі виконання самостійної науково-дослідної роботи.
- методами проведення судово-медичної експертизи потерпілих, обвинувачених та інших осіб у випадках встановлення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень;
- методами проведення судово-медичних експертиз у випадках насильницької та ненасильницької смерті;
- окремими методами проведення медико-криміналістичних досліджень та експертизи речових доказів біологічного походження (виділень рідин та тканин людини);
- вміти виявляти прояви тілесних ушкоджень як ознак катувань або неналежного поводження, давати оцінку їх речовим доказам;
- вміти вірно визначати різні види та методи катувань, їх фізичні прояви;
- вміти вірно оформляти опис ушкоджень, як проявів катувань чи неналежного поводження, з використанням різних схем і анатомічних рисунків для документації у відповідності до Стамбульського протоколу;
- вміти користуватись медичними і судово-медичними методами обстеження осіб з ушкодженнями як проявів катувань або неналежного поводження;
- вміти скласти обґрунтований висновок стосовно ушкоджень, як ознак катувань або неналежного поводження.

Повинен вміти застосовувати:

- отримані теоретичні знання в практичній діяльності;
- науково-обґрунтовані методи (методики), у тому числі комп'ютерні технології в процесі вирішення експертних завдань при проведенні експертиз;
- формулювання експертного висновку стосовно катувань або неналежного поводження і надання його до суду;
- аналізувати особливості, механізм і термін утворення травми як конкретні форми катувань та їх віддалені наслідки (інвалідність, недієздатність).

Планові результати навчання з дисципліни, співвіднесені з компетентностями

Випускник, що освоїв програму аспірантури за напрямком підготовки 14.01.25 «Судова медицина»

повинен знати:

- кримінально-процесуальний і кримінальний Кодекси України, «Закон України про судову експертизу» та інші нормативні документи, які регламентують діяльність судово-медичної експертизи в Україні;
- Конвенцію ООН по правам людини. Положення «Стамбульського протоколу», виявлення проявів катувань і мордувань;
- організацію судово-медичної служби в Україні;
- міжнародну класифікацію хвороб, травм і причин смерті;
- принципи роботи судово-медичної служби в надзвичайних ситуаціях (катастрофах, вогнищах масового ураження).

повинен вміти:

- застосовувати отримані теоретичні знання в практичній та педагогічній діяльності;
- застосувати науково обґрунтовані методи (методики) у тому числі комп'ютерні технології в процесі вирішенні при вирішенні практичних та наукових завдань;

повинен володіти:

- систематизацією отриманої інформації;
- законами логіки при обґрунтування підсумків проведених експертиз та наукових досліджень;
- навичками самостійної науково-педагогічної діяльності при викладанні актуальних питань судової медицини.
- методологією науково-дослідної діяльності зі спеціальності «Судова медицина», у тому числі з використанням новітніх інформаційно-комунікаційних технологій;
- здатністю до критичного аналізу і оцінки сучасних наукових досягнень, розробкою нових ідей при вирішенні дослідницьких та практичних завдань зі спеціальності;
- проектуванням та здійсненням комплексного наукового дослідження на підставі наукового світогляду;
- застосуванням сучасних технологій наукової комунікації, як на державній, так і на іноземній мові;
- здатністю до вдосконалення існуючих і розробкою нових методів досліджень та їх впровадження в практичну діяльність на підставі виконання самостійної науково-дослідної роботи;

- здатністю до вирішення соціально значущого завдання в галузі медицини – діагностики насильницьких дій на основі комплексного застосування компетентностей з медичних спеціальностей (сімейна медицина, психіатрія, хірургія, травматологія і інш.) та юридичних наук (правознавство). Удосконалення медичної складової розслідування насильницьких дій.
- здатністю до ефективного спілкування с жертвами катувань або неналежного поводження;
- здатністю до ефективної взаємодії як з представниками медичного персоналу, так і з працівниками пенітенціарної служби і правоохоронцями;
- здатністю до визначення об'єктивних ознак катувань або неналежного поводження на основі набутих знань, умінь та досвіду у необхідних ситуаціях;
- здатністю до оцінювання і інтерпретації доказів катування чи неналежного поводження, визначати причинно-наслідковий зв'язок ушкоджень з катуванням;
- володінню сучасними комп'ютерними та інтегральними засобами отримання і передачі інформації;
- здатністю до творчого мислення, критичного оцінювання власних можливостей, правову компетентність, відповідальність за виконання поставлених завдань.

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

I. ОБОВ'ЯЗКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. **Авдеев** М.И Судебно-медицинская экспертиза трупа//М.: Медицина, 1976 – 440 с.
2. **Альтхофф** Х. Синдром внезапной смерти у детей//М.: Медицина, 1983 – 44 с.
3. **Бабанин** А.А., Соколова И.Ф. Судебно-медицинская экспертиза половых состояний (Практическое руководство для студентов, врачей, юристов). – Симферополь: Издат. Центр КГМУ, 2001 – 206 с.
4. **Бабанін** А.А., Мішалов В.Д., Біловицький О.В., Скребкова О.Ю. «Судова медицина» - Сімферополь: вид. «НАТА», 2012. – 580 с.
5. **Бачинський** В.Т., Кулик О.Ф., Савка І.Г., Ванчуляк О.Я. Первинний огляд трупа на місці виявлення. – Чернівці, 2012. – 210 с.
6. **Бережной** Р.В. Руководство по судебно-медицинской экспертизе отравлений //М.: Медицина, 1980 – 424 с.
7. **Бойко** С. О. Судово-медична експертиза визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень: Навчальний посібник.-Ужгород: СМП «Інватор», 2003. - 228 с.
8. **Бурчинский** В.Г. Судебно-медицинские аспекты морфологии огнестрельных ранений головы. – Одесса: Астропринт, 2007. – 48 с.
9. **Вермель** В.И., Солохин А.А. Формальная логика в судебной медицине //М.: Медицина, 1995 – 92 с.
10. **Витер** В.И., Пермяков А.В. Судебно-медицинские аспекты скоропостижной смерти. – Издание. Дополненное. – Ижевск: «Экспертиза», 2000. - 152 с.
11. **Всеобщая декларация прав человека** — рекомендованный для всех стран-членов ООН документ, принятый на третьей сессии Генеральной Ассамблеи ООН резолюцией 217 А (III) («Международный пакт о правах человека») от 10 декабря 1948 года.
12. **Герасименко** О.І. Судово-медична експертиза (загальна частина). - Донецьк: Норд-Прес, 2007. – 508 с.
13. **Глушков** В.А. Ответственность за преступления в области здравоохранения. Киев: Вища школа, 1987 – 199 с.
14. **Громов** Л.П., Науменко В.Г. Судебно-медицинская травматология. // М.: Медицина, 1977 – 368 с.
15. **Громов** А.П., Капустин Л.В. Судебно-медицинское исследование трупа.// М.: Медицина, 1991 – 320 с.
16. **Дебой** Н.Н. Установление лица, управлявшего автомобилем по данным судмедэкспертизы. Метод. рекомендации. Киев, 1991. – с. 23.
17. **Диагностикум** механизмов и морфологии переломов при тупой травме скелета /Саркисян Б.А., Янковский В.Э., Новоселов В.П. под ред. В.Н. Крюкова. - Новосибирск: Изд. «Наука», 2011. – 522 с.

18. **Диагностикум** механизмов и морфологии переломов при тупой травме скелета / В.Н. Крюков, В.П. Новоселов, Б.А. Саркисян, В.Э. Янковский и др. – Новосибирск: наука, 1996 - 2000. Т.1-7 - 166 с., 176 с., 149 с., 173 с., 214 с., 142 с., 131 с.
19. **Дольницький** О.В., Кривченя Д.Ю., Поліщук М.Є. Дитяча травматологія. Практичний посібник. Київ «Книга плюс», 2006 – 472 с.
20. **Завальнюк** А.Х. Судова медицина: Курс лекцій – Тернопіль: Укрмедкнига, 2000 – 648 с.
21. **Завальнюк** А.Х. Отрути та отруєння: судово-медичний аспект:[монографія]/А.Х. Завальнюк, Г. Ф. Кривда, І. О. Юхимець.-Одеса: Астропринт, 2009. - 256 с.
22. **Калмыков** К. Н., Карандашев А. А., Колкутин В. В., Сигалов Ф. А. Судебно-медицинские аспекты повреждений печени тупыми предметами. М.: Юрлитинформ, 2002. - 96 с.
23. **Карандашев** А.А., Русакова Т.И. Возможности судебно-медицинской экспертизы по выявлению условий возникновения повреждений селезенки и давности их образования. – М.: Медицина, 2004. – 36 с.
24. **Качина** Н. Н., Кильдюшев Е. М. Судебно-медицинское исследование трупов плодов и новорожденных: Учебное пособие. - М.: ООО фирма «Светополь ЛТД», 2003. – 124 с.
25. **Клевно** В.А. Морфология и механика разрушения ребер /Судебно-медицинская диагностика механизмов, последовательности и прижизненности переломов - Барнаул, 1993 – 300 с.
26. **Клевно** В.А., Григорьева Е.Н. Судебно-медицинская оценка тяжести вреда здоровью при переломах скулоорбитального комплекса. // Москва, 2012 – 109 с.
27. **Клюев** А.В., Артемов В.И. Руководство по медицинскому расследованию авиационных происшествий. – М.: Из-во «Воздушный транспорт». – 1986. – 102 с.
28. **Колкутин** В.В., Баринов Е.Х., Ноздряков К.В., Русакова Т.И. Судебно-медицинская экспертиза в случаях гибели плодов новорожденных. – М.: Юрлитинформ, 2002. – 128 с.
29. **Колкутин** В. В., Соседко Ю. И. Судебно-медицинская экспертиза при подозрении на членовредительство и симуляцию. - М.: Юрлитинформ, 2004.-160 с.
30. **Коновалов** А. Н., Корниенко В. Н., Пронин И. Н. и др. Гематомы и скрытые сосудистые мальформации ствола мозга//Мед. визуализация.- 2001.- № 2.- С. 13-21.
31. **Коновалов** А.Н., Лихтерман Л.Б., Потапов А.А. Черепно-мозговая травма. Клиническое руководство. – М.: «ANTIDOR», 1998. – Т. 1-3.
32. **Кононенко** В.И., Тагаев Н.Н. Дифференциальная диагностика мотоциклетной травмы – Харьков, 1985 – 38 с.
33. **Крюков** В.Н. Основы механо- и морфогенеза переломов //М.: Фолиум, 1995 – 232 с.

34. **Кривда Г. Ф., Демиденко А. Н., Кривда Р. Г.** Осмотр трупа и вещественных доказательств на месте происшествия: Научно-методическое пособие. - Херсон: Наддніпряночка, 2012.-208с.
35. **Кузнецов Л.Е.** Судебно-медицинская экспертиза. Книга практического врача. – Смоленск: Изд-во «ИНТА», 2002. – 640 с.
36. **Кормаков И.К.** Автомобиль и пешеход. Анализ механизма наезда. М.: Транспорт, 1988. – 142 с.
37. **Кулик О.Ф., Бачинський В.Т., Савка І.Г., Ванчуляк О.Я.** Особливості судово-медичного дослідження трупа при окремих видах смерті. Чернівці, 2005. – 210 с.
38. **Лісовий А. С., Голубович Л. Л., Голубович П. Л. та ін.** Судова медицина. Підручник.-К.: Атіка, 2003. - 512 с.
39. **Лісовий А. С., Голубович Л. Л., Мішалов В.Д., Голубович П. Л.** Судова медицина в рисунках, схемах, таблицях. Навчальний посібник. - Київ, «Атіка». – 2007. – 411 с.
40. **Лужников Е. А., Костомарова Л. Г.** Острые отравления: Руководство для врачей.- М.: Медицина, 1989.-432с.
41. **Марченко М.И., Кононенко В.И.** Практическое руководство по судебной энтомологии – Харьков, 1991 – 70 с.
42. **Матышев А.Л.** Распознавание основных видов автомобильной травмы. – Л.: Медицина, 1969. – 128 с.
43. **Медико-криминалистическая идентификация.** Настольная книга судебно-медицинского эксперта. Под общей ред. доктора мед. наук, профессора В.И. Томилина. – 14: Издательская группа НОРМА-ИНФРА. М., 2000. – 472 с.
44. **Механическая асфиксия**//Руководство для врачей /Под ред. А.А. Матышева В.И. Витера: СПб-Ижевск: Гиппократ, 1993.-219 с.
45. **Мішалов В.Д., Гуріна О.О., Юрченко В.Т. і інш.** Судово-медична експертиза дітей (навчальний посібник, затверд. МОН України. Протокол №1/11-2479 від «29» березня 2010). - Київ, 2010. - 256 с.
46. **Мішалов В.Д., Войченко В.В., Зарицький Г.А., Петрошак О.Ю.** Процесуальні, організаційні та етичні основи судово-медичної експертизи в Україні (навч. метод. посібник, затверд. МОН України Протокол №1/11-691 від 10.02. 2010 р.). - Київ, 2010. - 243 с.
47. **Молин Ю. А.** Судебно-медицинская экспертиза повешения. - Санкт-Петербург: НПО «Мир и семья-95». - 1996. - 336 с.
48. **Морфологическая диагностика наркотических интоксикаций /** Под ред. Ю И. Пиголкина - М.: Медицина, 2004. - 304 с.
49. **Михайличенко Б.В.** Судова стоматологія. Підручник для студентів стоматологічних факультетів медичних вузів.-К.: «МП Леся», 2004.-352 с.
50. **Михайличенко Б.В.** Судова медицина. Медичне законодавство: підручник у 2 кн./Б.В. Михайличенко, В.А. Шевчук, С.С. Бондар і інш. – Кн. 1: Судова медицина. – К.: ВСВ «Медицина», 2011. – 448 с.
51. **Пермяков А.В., Витер В.И.** Патоморфология и танатогенез алкогольной интоксикации. – Ижевск: Экспертиза, 2002 - 91 с.

52. **Судово-медична цитологія** (навчально-методичний посібник, затв. МОН України) /Р.О. Старовойтова, В.Д. Мішалов, Г.Ф. Кривда– К., 2007.–208 с.
53. **Судово-цитологічний атлас** тканин та органів людини (Навчально-методичне видання)/Старовойтова Р.О., Дручініна І.М., Бурчинський В.Г., Кривда Г.Ф., Ліщенко О.П. – Херсон, 2011.- 105 с.
54. **Судебная медицина** /Под ред. Пиголкина Ю.И., 2-е изд., перераб и доп. – М.: ГЭОТАР-Медиа, 2007. – 448 с.
55. **Тагаев Н. Н.** Судебная медицина: Учебник / Под общей ред. проф. А. М. Бандурки.-Х.: Факт, 2003.-1253 с.
56. **Тагаев Н.Н.** Судебная медицина: 2-е издание.-Х.: Фактор, 2012.-1296 с.
57. **Филипчук О.В., Шевчук М.М.** Посібник з судово-медичної криміналістики. / Львів «Добра справа», 2011 – 566 с.
58. **Филипчук О.В., Гуров О.М.** Судово-медична криміналістика. Підручник / Харків: «Діса плюс», 2013. – 640 с.

II. НОРМАТИВНІ ДОКУМЕНТИ

1. **Дотримання** етичних та законодавчих норм і вимог при виконанні наукових морфологічних досліджень (методичні рекомендації, затв. МОЗ України) / Кулініченко В.Л., Мішалов В.Д., Чайковський Ю.Б., Пустовіт С.В., Войченко В.В. - Київ, НМАПО імені П.Л. Шупика. – 2007. – 30 с.
2. **Порядок вилучення біологічних об'єктів** від померлих осіб, тіла яких підлягають судово-медичній експертизі, для наукових досліджень (методичні рекомендації, затв. Вченою радою НМАПО імені П.Л. шупика) / Мішалов В.Д., Войченко В.В., Юрченко В.Т. - Київ, НМАПО імені П.Л. Шупика. – 2007. – 30 с.
3. **Кримінальний кодекс** України За станом на 15 серпня 2005 року. Архів, «Одіссей». – 2005. – 223 с.
4. **Кримінально-процесуальний кодекс** України. Вид-во «Центр учбової літератури». – Київ, 2012. – 290 с.
5. **Кримінально-процесуальний кодекс** України. Науково-практичний коментар: у 2 т. /О.М. Бандурка, Є.М. Блажівський, Є.П. Бурдоль та ін.; за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, А.В. Портнова. – Харків: «Право», 2012. Т. 1. – 768 с.
6. **Наказ** МОЗ України “Про розвиток та вдосконалення судово-медично служби України” від 17 січня 1995 року № 6.
7. **Наказ** МОЗ України від 28.10. 1997 р. №321 «Про подальше поліпшення судово-медичної служби України».
8. **Наказ** МОЗ №323 України від 23.02. 2000 р. «Про штатні нормативи та типові штати закладів охорони здоров'я».
9. **Наказ** МОЗ України від 19.09. 1996 р. №291 «Про затвердження положення про спеціалізацію і інтернатуру випускників вищих медичних і фармацевтичних закладів освіти III-IV рівня акредитації».

10. **Стамбульський протокол.** Руководство по эффективному расследованию и документированию пыток и других жестоких, бесчеловечных или унижающих достоинство видов обращения и наказания, 1999. – 113 с.

III. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Абрамов А.С. Использование прижизненных рентгенографических изображений головы и зубо-челюстного аппарата при проведении идентификации личности. – Автореф. дис. к.м.н. – М., 2012 - 22 с.

Ардакшин А.П. Юрасов Г.И. Повреждение нижних конечностей водителя при травме внутри автомобиля// Судмедэкспертиза. – 1983. – Т. 26. - №2. – С. 29-31.

Бабкіна О.П., Герасименко О.І., Казімірко Н.К., Шевченко В.В., Шевченко Л.А., Коробко І.С. Морфологія ушкоджень органів черевної порожнини та заочеревинного простору при механічній травмі. // Луганськ, 2013 – 135 с.

Бурчинський В. Г. «Загальні методи ізолювання отруйних та сильнодіючих речовин із біологічного матеріалу»/ Бурчинський В. Г., Кахановський Ф. М., Кахановська К. І., Хохолева Т. В., Москаленко В. С. //Методичні рекомендації, затв. МОЗ України.- Київ, 2010. – 25 с.

Бурчинський В. Г. «Дослідження рідкої крові та її слідів на речових доказах» / Бурчинський В. Г., Дем'янчук А.П., Хохолева Т. В. //Методичні рекомендації, затв. МОЗ України. - Київ, 2010. – 32 с.

Бурчинський В. Г. «Судово-медичне дослідження сперми, слини та інших виділень людини в слідах на речових доказах»/ Бурчинський В. Г., Дем'янчук А.П., Хохолева Т. В., Бачинський В.Т. // Методичні рекомендації, затв. МОЗ України. - Київ, 2011. –25 с.

Бурчинський В. Г. «Судово-медичне дослідження волосся, кісток, м'яких тканин та органів»/ Бурчинський В. Г., Дем'янчук А.П., Хохолева Т. В., Бачинський В.Т. //Методичні рекомендації, затв. МОЗ України. - Київ, 2011. –20 с.

Гуріна О. О. Судово-медична оцінка патоморфологічних змін при внутрішньочерепних та спинно-мозкових ушкодженнях (методичні рекомендації)/ Гуріна О. О., Дунаєв О. В. - Київ, НМАПО імені П.Л. Шупика. – 2013. – 48 с.

Гуров О.М. Алгоритм краніо-портретної ідентифікації особи з використанням цифрових технологій опрацювання візуальної інформації/О.М. Гуров, І.С. Морозов, І.В. Костик, В.Г. Виборний //Методичні рекомендації. – К., 2013. – 34 с.

Козаченко І.М. Сучасні термінологія, понятійний апарат і класифікація пневмострільних ушкоджень, пневматичної зброї та снарядів до неї/І.М.Козаченко//Методичні рекомендації. – К., 2013. – 25 с.

Корур Финканчи, Байкал Т.: Медицинский Контрольный список / Руководство по эффективному документированию и расследованию пыток и других форм жестокого обращения. IPIR, 2007.

Кулініченко В. Л., Мішалов В. Д., Карагодіна О. Г. Протидія насильству в сім'ї (навчальний посібник) Житомир – 2014. – 114 с. ISBN 978-966-361-068-9 Гриф МОН України № 1/11-6884 від 06.05. 2014.

Методичні рекомендації «Судово-медична діагностика смертельних отруень етиловим алкоголем» /Ю.П. Шупик, В.Г. Бурчинський, Т.В. Хохолева та інш.- Київ, 2004. – 23 с.

Методики морфологічних досліджень: монографія / Багрій М. М., Діброва В. А., Попадинець О. Г., Гришук М. І.; за ред. М.М. Багрія, В.А. Діброви. – Вінниця: Нова Книга, 2016. – 328 с.

Мішалов В.Д. Можливості застосування сучасних інформаційних засобів при огляді місця виявлення трупа, відтворенні умов і обставин події, а також в стаціонарних умовах при виконанні судово-медичних експертиз/В.Д. Мішалов, Филипчук О.В., Шупик Ю.П., Хохолева Т.В., Бурчинський В.Г., Гуріна О.О., Зарицький Г.А., Петрошак О.Ю. // Збірник наукових праць співробітників НМАПО імені П.Л. Шупика. – Київ. Вип.18. – Книга 2 . – 2009. - С. 266-271.

Мішалов В.Д. Проблемні питання щодо організації судово-медичних заходів в умовах надзвичайних ситуацій з масовими жертвами людей в Україні /В.Д. Мішалов, Герасименко О.І., Зарицький Г.А., Петрошак О.Ю., Войченко В.В., Шевчук М.М.)// Збірник наукових праць співробітників НМАПО імені П.Л. Шупика. – Київ. Вип.18. – Книга 2 . – 2009. - С. 260-266.

Мішалов В.Д. Визначення давності настання смерті у судово-медичній експертизі / Мішалов В.Д., Михайличенко Б.В., Завальнюк А.Х., Юхимець І.О., Зарицький Г.А.// Методичні рекомендації Київ, 2010. – 36 с.

Мішалов В.Д. Визначення послідовності виникнення отриманих ушкоджень у судово-медичній практиці / Мішалов В.Д., Завальнюк А.Х., Юхимець І.О., Зарицький Г.А., Петрошак О.Ю. //Методичні рекомендації. - Київ, 2010. – 26 с.

Мішалов В.Д. Судово-медична характеристика та оцінка ран голови, заподіяних тупими предметами, у тому числі при їх руйнуванні (методичні рекомендації, затв. МОЗ України)/ В.Д. Мішалов, О.В. Филипчук, О.Ю. Петрошак. - Київ, 2012. –22 с.

Мішалов В.Д. Визначення давності настання смерті у судово-медичній експертизі (методичні рекомендації, затв. МОЗ України)/ В.Д. Мішалов, О.Х. Завальнюк, І.О. Юхимець - Київ, 2012. –36 с.

Мішалов В.Д. Визначення прижиттєвості, давності і послідовності утворення ушкоджень (методичні рекомендації, затв. МОЗ України)/ В.Д. Мішалов, О.Ю. Петрошак, О.Х. Завальнюк, І.О. Юхимець.- Київ, 2012. –23 с.

Мішалов В.Д. Судово-медична діагностика ушкоджень стравоходу, шлунка і кишечника у випадках їх травмування (методичні рекомендації, затв. МОЗ України)/ В.Д. Мішалов, О.Ю. Петрошак. - Київ, 2012. –16 с.

Мішалов В.Д. Судово-медична (макро- і мікроскопічна) діагностика раптової серцевої смерті осіб юнацького і молодого віку, що зумовлена дисплазією сполучної тканини (методичні рекомендації)/ Мішалов В.Д., Козлов С.В., Шандига-Глушко О.І. - Київ. – 2013. – 14 с.

- Мішалов В.Д.** Скануючі методики комп'ютерної ідентифікації особи за цифровими ортопантомограмами (методичні рекомендації)/ Є.Я. Костенко, В.Д. Мішалов, В.І. Біда. - Київ. - 2013. - 12 с.
- Мішалов В.Д.** Судово-медична оцінка конструктивних особливостей патронів «Флобер», споряджених 4 мм кулями, та виробів для реалізації пострілів ними /В.Д. Мішалов Зозуля В.М., Михайленко О.В.)// Судово-медична експертиза. - 2011. - №3. - с. 25-30.
- Мішалов В.Д.** Рідкісний випадок утворення перелому кісток черепа з ознаками розшарування/ Мішалов В.Д., Войченко В.В. // Буковинський медичний вісник. - 2013.-Т. 17. - № 3(67). - Ч.1. - С. 35-38.
- Мішалов В.Д.** Аналіз випадків падінь авіаційних суден, що мали місце в 70-ті роки ХХ сторіччя в УРСР/ Мішалов В.Д., Шупик Ю.П., Хохолева Т.В., Гуріна О.О., Зарицький Г.А., Петрошак О.Ю., Плетенецька А.О. // Судово-медична експертиза. - 2013. - №2. - С. 4 - 8.
- Мішалов В.Д.** Судово-медична характеристика та оцінка вогнепальних ушкоджень грудної клітки і живота, заподіяних патронами «Флобер»/ Мішалов В.Д., Михайленко О.В., Зозуля В.М.Методичні рекомендації - Київ. - 2014. - 18 с.
- Мішалов В.Д.** Експертний аналіз випадків вбивств із застосуванням гострих предметів як основа кримінальної характеристики злочину / Мішалов В.Д., Зосіменко В.В. //Одеса, Інтегративна антропологія. - 2014. - № 2. - С. 56-62.
- Мішалов В.Д.** Оптимізація роботи судово-медичних експертів в умовах масової загибелі людей, пов'язаної з бойовими діями в зоні АТО/ Мішалов В.Д., Кісь А.В., Войченко В.В. // Судово-медична експертиза. - 2014. - №2. - С. 4-8.
- Мішалов В.Д.** Судово-медична характеристика ушкоджень підшлункової залози та визначення давності їх утворення / Мішалов В.Д., Бабкіна О.П., Хохолева Т.В., Петрошак О.Ю., Войченко В.В. Методичні рекомендації.- Київ, 2015. - 31 с.
- Мішалов В.Д.** Судово-медична характеристика ушкоджень селезінки та визначення давності їх утворення / Мішалов В.Д., Бабкіна О.П., Хохолева Т.В., Петрошак О.Ю., Личман Т.В. Методичні рекомендації. - Київ, 2015. - 21 с.
- Михайленко А.В.** Морфологические признаки огнестрельных поврежденных плоских костей, позволяющие установить направление вращения огнестрельного снаряда/ Михайленко А.В., Леонов С.В. // Медицинская экспертиза и право. - М. - №1. - 2014. - С. 35-47
- Михайленко А.В.** Механическая травма с позиций волновой динамики/ Михайленко А.В., Леонов С.В. // Судово-медична експертиза. - 2014. - №1. - С. 46-49.
- Михайленко А.В.** Механика формирования кровоподтеков при действии эластических снарядов в результате выстрелов из травматического оружия// Судово-медична експертиза. - 2014. - №1. - С. 54-58.

- Молчанов В.И., Попов В.Л., Калмыков К.Н.** Огнестрельные повреждения и Пил М., Якопино В.: Медицинское документирование пыток. Гринвич Медикал Медиа, ООО. Лондон, 2002.
- Пил М., Любель Н., Бейнон Дж.:** Медицинское расследование и документирование пыток. Университет Эссекса, 2005.
- их судебно-медицинская экспертиза. - М.: Медицина, 1990.-270 с.
- Морфологическая** диагностика наркотических интоксикаций / Под ред. Ю И. Пиголкина - М.: Медицина, 2004.-304с.
- Новоселов В.П.** Патоморфология миокарда при ушибах сердца / Новоселов В. П., Савченко С. В., Романова Е. А., Циммерман В. Г. Патоморфология миокарда при ушибах сердца.- Новосибирск: Наука, 2002. - 168 с.
- Патоморфологія та гістологія: атлас** / за ред. Д.Д. Зербіно, М. М. Багрія, Я. Я. Боднара, В. А. Діброви [та інш.] – Вінниця: Нова Книга, 2016. – 800 с.
- Пашинян Г.А., Касумова С.Ю.** и др. Патоморфология и экспертная оценка поврежденных головного мозга при черепно-мозговой травме. Москва, Ижевск: Экспертиза, 1994. - 134 с.
- Пашинян Г.А., Лукин Л.М., Карпова Г.Н.** Судебно-стоматологическая идентификация личности (состояние и перспективы развития).-М.: Медицинская книга. - 2005. – 157 с.
- Пашинян Г.А., Тучик Е.С., Колбина Е.Ю.** Судебно-медицинская экспертиза легкой черепно-мозговой травмы. – М.: Компания «Спутник+». – 2005.– 195 с.
- Пашинян Г.А. Тучик Е.С.** Судебно-медицинская экспертиза при крупномасштабных катастрофах. – М.: Из-во «ПАН»№. – 1994. – 136 с.
- Плевинскис П.В.** Современный алгоритм подхода к дифференциальной диагностике телесных повреждений у водителей и пассажиров легковых автомобилей в случаях ДТП / Плевинскис П.В.//Судово-медична експертиза. – 2012. - №6.-С. 27-29.
- Плевинскис П.В.** Сложные ситуации при установлении местонахождения пострадавших в салоне автомобиля в момент ДТП / Плевинскис П.В.//Судово-медична експертиза. – 2013. - №1.-С. 23-26.
- Плевинскис П.В.** Исходные данные и алгоритм работы экспертов при проведении комиссионных судебно-медицинских экспертиз и транспортно-трассологических в случаях наезда автомобиля на пешехода экспертиз / Плевинскис П.В.//Судово-медична експертиза. – 2013. - №2.-С. 8-11.
- Плевинскис П.В.** Некоторые типичные трудности при проведении единоличных судебно-медицинских экспертиз в случаях наезда автомобиля на пешехода со смертельным исходом/ Плевинскис П.В.//Судово-медична експертиза. – 2015. - №1.-С. 59-62.
- Плевинскис П.В., Кривда Г.Ф.** Проблемные вопросы регламентации проведения комиссионных судебно-медицинских экспертиз и комплексных экспертиз в отделе комиссионных экспертиз бюро СМЭ/ Плевинскис П.В., Кривда Г.Ф.//Судово-медична експертиза. – 2015. - №2.-С. 9-12.

- Пиголкин Ю.И.** Судебно-медицинская диагностика отравлений спиртами /Ю.И. Пиголкин, Д.В. Богомолов и др. Под ред. Ю.И. Пиголкина. – М.: ООО «Медицинское информационное агентство», 2006. – 576 с.
- Пиголкин Ю. И.,** Нагорнов М. Н. Переломы свода черепа: механизмы образования, заживление, судебно-медицинская оценка.-М.: ЗАО « Аида», 2004.- 200 с.
- Попов В. Л.,** Шигеев В. Б., Кузнецов Л. Е. Судебно-медицинская баллистика. - Спб.: Гиппократ, 2002.- 656 с.
- Правила** медичного розслідування авіаційних подій /Андреева В.Л., Березний В.І., Бурчинський В.Г., Климчук О.С. Держ. департамент авіаційного транспорту України. – Укравтотранс. – К.: -1995. – 124 с.
- Ромодановский О.А.** Повреждения головы при самопроизвольном падении человека навзничь (критерии судебно-медицинской диагностики). – М., 1998. - 152 с.
- Руководство** по судебно-медицинской экспертизе отравлений /Бережной Р.В., Смесин Я.С., Томилин В.В., Ширинский П.П. М.: Медицина, 1980 – 424 с.
- Руководство** по судебной медицине /Под ред. В.В. Томилина, Г.А. Пашияна. – М.: Медицина, 2001. – 576 с.
- Самойличенко А.Н.** Судебно-медицинская гистология // Новосибирск-Сургут, 2006 – 155 с.
- Сидоров Ю.С.** Судебно-медицинская оценка повреждений водителей и пассажиров переднего сидения легковых автомобилей при столкновении /экспериментальное исследование/. – Автореф. дис. докт. мед. наук. М., 1991. – 24 с.
- Скотт Дж. Р.** История пыток / Перевод с английского А. А. Обухова. — М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2002. – 140 с.
- Солохин А.А.** Судебно-медицинская экспертиза в случаях автомобильной травмы. М., 1969. – 234 с.
- Стешиц В.К.** Судебно-медицинская экспертиза при дорожно-транспортных происшествиях. Минск, 1976. – 192 с.
- Солохин А.А.** Судебно-медицинская экспертиза в случаях автомобильной травмы. М.: Медицина, 1968. – 236 с.
- Солохин А.А.** Вопросы судебно-медицинской экспертизы автомобильной травмы. М.: ЦОЛИУВ, 1988. – 74 с.
- Солохин А.А.,** Солохин Ю.А. Судебно-медицинские аспекты травматологии. - М.: Фолиум, 1994 – 192 с.
- Солохин А.А.,** Солохин Ю.А. Руководство по судебно-медицинской экспертизе трупа. – М.: РМАПО, 1997 – 264 с.
- Сотрясение** головного мозга /Б. А. Саркисян, Н. В. Бастуев, Н. В. Паньков, В. С. Трубченков–Новос-к: Наука. Сибирск. изд. фирма РАН, 2000.-104 с.
- Соседко Ю. С.** Диагностика основных видов травматического воздействия при травме органов живота тупыми предметами. - Ижевск: Экспертиза. - 2001.- 239с.

- Соседко Ю. И.** Судебно-медицинская экспертиза при перегревании организма.- М.: Юрлитинформ, 2002.-152 с.
- Соседко Ю.И., Самчук В.В.** Судебно-медицинская диагностика поврежденных органов пищеварительного тракта тупыми предметами. - М.: ООО «Юрлитинформ».- 2004.-178 с.
- Старовойтова Р.О.** Нові методики приготування цитологічних препаратів та визначення наявності сперми в слідах на речових доказах (методичні рекомендації)/ Бурчинський В.Г., Старовойтова Р.О., Дручініна І.М., Хохолева Т.В.- Київ. – 2013. – 14 с.
- Старовойтова Р.О.** Судово-цитологічні дослідження мікронакладень на знаряддях травми та в піднігтьовому вмісті (методичні рекомендації, затв. МОЗ України)/ Старовойтова Р.О., Дручініна І.М. - Київ, 2004. – 8 с.
- Судебно-медицинские аспекты повреждений печени тупыми предметами.** Калмыков К.И., Карандашев А.А., Колкутин В.В., Сигалов Ф.А.. – М.: Юрлитинформ, 2002. – 128 с.
- Судебно-медицинская экспертиза механической асфиксии: Руководство/** Под ред. А.А. Матышева и В.И. Витера. - Л.: Медицина, 1993. - 219 с.
- Судебно-медицинская оценка трупных изменений для определения времени и давности смерти //** Практическое и учебно-методическое пособие /Н.Н. Тагаев, В. В. Хижняк, Д. В. Костылев, Е. А. Моргун.-Х.: СПДФЛ Бровин А. В.,2011. – 100 с.
- Тагаєв М.М.** Визначення понять і систематизація насильницьких дій шляхом нанесення побоїв, заподіяння мордувань і катувань/Тагаєв М.М., Мішалов В.Д., Хижняк В.В., Моргун Е.// Судово-медична експертиза. – 2015. - №1. – С. 8-19.
- Теньков А.А., Плаксин В.О.** Судебно-медицинская экспертиза трупа в поздние строки постмортального периода (Гниение, жировоск, мумификация, оценка повреждений). – Курск-Москва: КГМУ, 2005. – 420.
- Хохлов В.В.** Повреждения грудной клетки тупыми предметами (Биомеханика, диагностике, морфология) – Смоленск, 1996 – 193 с.
- Хохлов В. В.** Судебная медицина: Руководство для врачей. Изд. 2-е – Смоленск, 2003. - 699 с.
- Хохлов В.В., Кузнецов Л.Е.** Судебная медицина: Руководство. – Смоленск, 2006. – 237 с.
- Шитов В.** Виновных в криминале нет / В. Шитов. – Х. : ООО «Евро Экспресс и др.» – Ростов-на-Дону: изд. «Феникс», 1997. – С. 162.
- Forrest D.M.** Examination for the late physical after effects of torture / D.M. Forrest // J. Clin. Forensic. Med. – 1999. – Vol. 6, № 1. - P.4-13.
- Prip K.** Clinical findings in men with chronic pain after falanga torture / K.Prip, A.L. Persson // Clin. J. Pain. – 2008. – Vol.24, №2. – P.135-141.
- Sanders J.** The epidemiology of torture: a case series of 58 survivors of torture / J. Sanders, M.W. Schuman // Forensic. Sci. Int. – 2009. – Vol.189. – P.1-7.

РЕСУРСИ ДЛЯ САМОНАВЧАННЯ

1. Бібліотека кафедри судової медицини НМАПО імені П.Л. Шупика.
2. Читальний зал і предметно-тематичні каталоги бібліотеки НМАПО імені П.Л. Шупика
3. Предметно-тематичні каталоги бібліотеки Національної наукової бібліотеки ім. В.І. Вернадського
4. Читальний зал і предметно-тематичні каталоги Національної наукової медичної бібліотеки України

Електронні ресурси

1. <https://www.futurelearn.com/courses/collections/forensics>
2. <https://www.thecompleteuniversityguide.co.uk/courses/forensic-science/guide-to-studying-forensic-science/>
3. <https://www.classcentral.com/tag/forensic-science>
4. http://wps.prenhall.com/chet_saferstein_forensic_1/
5. https://www.coursera.org/browse?source=deprecated_spark_cdp
6. http://bsapp.com/forensics_illustrated/
7. Online-ресурси Національної наукової бібліотеки ім. В.І. Вернадського
8. Online-ресурси Національної наукової медичної бібліотеки України

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

лекцій, практичних та семінарських занять нормативної навчальної дисципліни «Судова медицина» підготовки докторів філософії (PhD) в аспірантурі (очна денна форма навчання) за спеціальністю 222 Медицина Тривалість: 12 кредитів (360 год.)

Назва розділу (очна денна)/ Код розділу	Кількість кредитів	Загальний обсяг	Кількість годин				Самостійна робота
			аудиторних				
			Всього	Лекції	Семінари	Практичні	
Актуальні питання судової медицини	12	360	320	20	120	180	40
	1,2	36	32	2	12	18	4
10. Встановлення травмуючого предмету за ушкодженнями тіла й одягу. Встановлення механізму виникнення ушкоджень тіла й одягу. Особливості ушкоджень внаслідок дії еластичних снарядів до засобів ударно-травматичної дії («нелетальна зброя»), дії електричного струму та електрошокових пристроїв, високої чи низької температури.	1,2	36	32	2	12	18	4
11. Основні положення міжнародних і національних правових стандартів щодо катувань та неналежного поводження, їх ефективного розслідування і документування. Основні види насильницьких дій шляхом нанесення побоїв, заподіяння мордувань і катувань. Встановлення зажиттевості та давності утворення тілесних ушкоджень та їх віддалені наслідки (інвалідність, недієздатність) у т.ч. внаслідок катувань та неналежного поводження	1,2	36	32	2	12	18	4
12. Розроблення питань судово-медичної танатології. Визначення давності настання смерті	1,2	36	32	2	12	18	4
13. Обґрунтування причин насильницької та ненасильницької смерті	1,2	36	32	2	12	18	4
14. Встановлення ознак зажиттевої дії факторів довкілля на організм людини	1,2	36	32	2	12	18	4
15. Розроблення та вдосконалення лабораторних методів дослідження речових доказів	1,2	36	32	2	12	18	4

16. Ідентифікація особи за кістками скелета	1,2	36	32	2	12	18	4
17. Обґрунтування критеріїв, які використовуються при експертизі живих осіб. Володіння основними медичними (судово-медичними) методи виявлення тілесних ушкоджень та їх документальної фіксації як проявів катувань і мордувань у форматі «Стамбульського протоколу»	1,2	36	32	2	12	18	4
18. Розроблення судово-медичних експертних питань, пов'язаних із правовою відповідальністю лікарів у зв'язку з їх професійною діяльністю в сучасних умовах. Оволодіння основними документами з біоетики, медичної етики, кодекси медичної етики, основні види медичної документації, як предмету експертизи, нормативно-правову базу та порядок проведення медичного обстеження осіб - жертв катувань та неналежного поводження.	1,2	36	32	2	12	18	4
Разом	12	360	320	20	120	180	40

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

лекцій, практичних та семінарських занять нормативної навчальної дисципліни «Судова медицина» підготовки докторів філософії (PhD) в аспірантурі (очна вечірня форма навчання) за спеціальністю 222

Медицина

Тривалість: 12 кредитів (360 год.)

Код розділу	Назва розділу (очна вечірня)	Кількість кредитів	Загальний обсяг	Кількість годин				
				аудиторних				Самостійна робота
				Всього	Лекції	Семінари	Практичні	
	Актуальні питання судової медицини	12	360	240	20	102	118	120
01.	Встановлення травмуючого предмету за ушкодженнями тіла й одягу. Особливості ушкоджень внаслідок дії еластичних снарядів до засобів ударно-травматичної дії («нелетальна зброя»), дії електричного струму та електрошокових пристроїв, високої чи низької температури.	1,2	36	26	2	12	12	12
02.	Встановлення механізму виникнення ушкоджень тіла й одягу	1,2	36	26	2	12	12	12
03.	Основні положення міжнародних і національних правових стандартів щодо катувань та неналежного поводження, їх ефективного розслідування і документування. Основні види насильницьких дій шляхом нанесення побоїв, заподіяння мордувань і катувань. Встановлення зажиттевості та давності утворення тілесних ушкоджень та їх віддалені наслідки (інвалідність, неієздатність) у т.ч. внаслідок катувань та неналежного поводження	1,2	36	20	2	6	12	12
04.	Розроблення питань судово-медичної танатології. Визначення давності настання смерті	1,2	36	26*	2	12	12	12
05.	Обґрунтування причин насильницької та ненасильницької смерті	1,2	36	26	2	12	12	12
06.	Встановлення ознак зажиттевої дії факторів довкілля на організм людини	1,2	36	20	2	6	12	12
07.	Розроблення та вдосконалення лабораторних методів дослідження речових доказів	1,2	36	26	2	12	12	12
08.	Ідентифікація особи за кістками скелета	1,2	36	26	2	12	12	12

09.	Обґрунтування критеріїв, які використовуються при експертизі живих осіб. Володіння основними медичними (судово-медичними) методи виявлення тілесних ушкоджень та їх документальної фіксації як проявів катувань і мордувань у форматі «Стамбульського протоколу»	1,2	36	26	2	12	12	12
10.	Розроблення судово-медичних експертних питань, пов'язаних із правовою відповідальністю лікарів у зв'язку з їх професійною діяльністю в сучасних умовах. Оволодіння основними документами з біоетики, медичної етики, кодекси медичної етики, основні види медичної документації, як предмету експертизи, нормативно-правову базу та порядок проведення медичного обстеження осіб - жертв катувань та неналежного поводження	1,2	36	18	2	6	10	12
Разом		12	360	240	20	102	118	120

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

лекцій, практичних та семінарських занять нормативної навчальної дисципліни «Судова медицина» підготовки докторів філософії (PhD) в аспірантурі (заочна форма навчання) за спеціальністю 222 Медицина.

Тривалість: 12 кредитів (360 год.)

	«Стамбульського протоколу»							
10.	Розроблення судово-медичних експертних питань, пов'язаних із правовою відповідальністю лікарів у зв'язку з їх професійною діяльністю в сучасних умовах. Оволодіння основними документами з біоетики, медичної етики, кодекси медичної етики, основні види медичної документації, як предмету експертизи, нормативно-правову базу та порядок проведення медичного обстеження осіб - жертв катувань та неналежного поводження	1,2	36	12	2	6	4	24
	Разом	12	360	120	20	60	40	240

ПАСПОРТ СПЕЦІАЛЬНОСТІ (додаток)

Бюлетень ВАК України, №9, 2003

III. Галузь науки, з якої присуджують наукові ступені: *медичні науки.*

Затверджено постановою президії ВАК України
від 14.11.2001 р. № 18 – 09/9

ПАСПОРТ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 14.01.25 – судова медицина

I. Формула спеціальності:

Сучасна судова медицина – це самостійна медична наука, яка вивчає та вирішує медико-біологічні питання, що виникають у правоохоронних органів при розслідуванні та судовому розгляді кримінальних або цивільних справ.

Конкретне використання даних судово-медичної науки при дослідженні лікарем фактів кримінальної чи цивільної справи з дотриманням установлених правових норм і наданням висновків представникам органів розслідування та суду називається судово-медичною експертизою.

Крім обслуговування правоохоронних органів, судово-медична експертиза в Україні сприяє органам охорони здоров'я поліпшувати якість лікувально-профілактичної допомоги населенню.

Судова медицина та судово-медична експертиза тісно пов'язані з низкою медичних і немедичних наук. Із немедичних – це деякі юридичні науки, криміналістика.

Серед правових наук великий вплив на розвиток судової медицини має кримінальне та цивільне право, кримінальний і цивільний кодекс. Приводи, порядок призначення та виконання судово-медичної експертизи, права, обов'язки та відповідальність експерта відображені в Кримінально-процесуальному та Кримінальному кодексах України. Відповідні статті цих кодексів є підставою для видання відомчих документів (правил, положень тощо), які регламентують практичну експертну діяльність судово-медичного експерта.

Давно й тісно пов'язана із судовою медициною криміналістика – наука про техніку, методику і тактику розслідування злочинів.

Із медичних дисциплін судова медицина найбільш тісно пов'язана з патологічною анатомією, патологічною фізіологією, рентгенологією та рядом клінічних дисциплін (травматологією, нейрохірургією, педіатрією, акушерством і гінекологією тощо). Судові медики переймають у цих спеціальностей всі найновіші теоретичні положення та досягнення практики, що можуть бути прямо чи побічно використані для вдосконалення судово-медичної експертизи.

II. Основні напрямки наукових досліджень:

- 2.1. Установлення механізму виникнення ушкоджень тіла й одягу.
- 2.2. Установлення травмуючого предмета за ушкодженнями тіла й одягу.
- 2.3. Ідентифікація особи за кістками скелета.
- 2.4. Розроблення питань судово-медичної танатології.
- 2.5. Визначення давності настання смерті.
- 2.6. Встановлення зажиттєвості та давності утворення ушкоджень.
- 2.7. Установлення ознак зажиттєвої дії факторів довкілля на організм людини.
- 2.8. Обґрунтування причин насильницької та ненасильницької смерті.
- ✓ 2.9. Обґрунтування критеріїв, які використовують при експертизі живих осіб.
- 2.10. Розроблення та вдосконалення лабораторних методів дослідження речових доказів.
- ✓ 2.11. Розроблення судово-медичних експертних питань, пов'язаних із правовою відповідальністю лікарів у зв'язку з їх професійною діяльністю в сучасних умовах.